

mit den Tatsachen nicht überein. Ein Georgier aus dem königlichen Hause, Petrus, Bischof von Majume († 488), bezeugt durch seinen Biographen, daß Bakur selbst, als er um 396 den Thron bestieg, der erste christliche König Georgiens war. Die Briefe Libanius' (vom Jahre 391—392) lassen ebenfalls in Bakur einen Heiden vermuten; nach Seeck dürfte er kurz nachher bekehrt worden sein. Koriun, der Biograph des heiligen Maschtotz nennt um 415 die Gegenden des eigentlichen Georgien „barbarische“, d. h. heidnische. Sie waren von sprachlich voneinander geschiedenen Stämmen bewohnt, die erst zu einer Nation verschmolzen wurden, als Maschtotz unter Bakurs Regierung sie missionierte und ihnen, durch ein von ihm selbst erfundenes Alphabet für die georgische Sprache, eine selbständige Literatur schenkte. Wenn es Bakur um 393 trotzdem gewagt hat, von einem christlichen Georgien zu sprechen, konnte es nur jenes Neugeorgien sein, welches durch die Provinz Gugark' und die diesseits des Kur gelegenen Gaue gebildet wurde, die um 298 von Großarmenien losgerissen und Georgien einverleibt worden waren. Diese von Armeniern und Georgiern bewohnten Landesteile, sowie die gleichzeitig zu Albanien übergegangenen Provinzen Uti und Artzakh waren bei der Bekehrung Großarmeniens durch den heiligen Gregor mitbegriffen. Sie blieben wie vor 298, auch nachher christlich und immer in engerer kultureller Beziehung zu Armenien. Sollte Bakur dieses Neugeorgien vor Augen gehabt haben, so hätten sich seine Aussagen ausschließlich auf Großarmenien bezogen. Dieser Tatsache war er wohl bewußt, indem er völlig vermied, die Orts- und Personennamen der Szenen namhaft zu machen. Sie konnten wahrscheinlich die Verdrehung der Tatsachen verraten. Wenn er wirklich das eigentliche Georgien sich vorgestellt hat, so hätte er unmöglich die Namen der Residenzstadt (Mzkhetha), wo er wahrscheinlich geboren wurde

und der königlichen Familie, die seine Eltern bzw. Großeltern sein sollen, sowie der gefangenen Frau, welche die Erleuchterin Georgiens wurde, nicht verschwiegen.

Die gesamten Geschehnisse, wovon Bakur berichtet, lesen wir bei Agathangelos, zwar ziemlich verstellt, doch noch erkennbar.

1. Die gefangene Frau hieß Hrip'sime¹, „die Verworfenen“; sie hatte ihre Hütte in einem Weingarten, in der Nähe der Residenzstadt Kainepolis (Valarschapat).

2. Die Königin (die von Hripsime geheilt wurde), trug den Namen Aschkhen.

3. Der König des Landes war Tiridat II. (217—253).

4. Den Jagdzug unternahm der König mit seinem Heere. Als Jagdrevier wurde das Feld von P'arakan bestimmt.

5. Der Jagdtag war der 7. Oktober 218.

6. Die Finsternis, die gegen Mittag den König und die Jagdgenossen in Schrecken versetzte, war eine ringförmige Sonnenfinsternis im Ausmaß von sieben Zehntel, die in Armenien um Viertel elf Uhr in Erscheinung trat. Diese Sonnenfinsternis ist auch bei Dio Cassius als ein schreckenerregendes Ereignis erwähnt.

7. Nach seiner Rückkehr sucht der „kranke“ König den „Gregor“, zu verstehen: die Ripsime.

8. „Gregor“, d. h. Ripsime läßt Kirche(n) bauen.

9. Tiridates schickt Gesandte nach Kaisareia.

10. Gregor kommt als Bischof samt Priestern aus Kaisareia nach Armenien und übernimmt die Bekehrung Großarmeniens (§ 5—15).

In Bakurians' Bericht finden wir eine treffliche Quelle zur Geschichte der Bekehrung Großarmeniens.

¹ Aus gr. *ρίπω*, fut. *ρίψω* (davon *ρίψις*), werfen, schleudern, verwerfen, verbannen.

Ն Ո Ր Հ Բ Ա Տ Ա Ր Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր
(Ուղարկուած Խմբագրութեանս:)

Տեովլէթ Գ., Սանտոխ: Պատմութիւն Զէյթունի 1895ի պատերազմներուն, տեղական բարբերով եւ հին դէպքերով ալ ճշտապատ: Ս. մաս. անդ, 1945, 8⁰, էջ 152:

Ս. մաս, Փարիզ, տպ. Ա. Տէր-Յակոբեան, 1945, 8⁰, էջ 176: Բ. մաս. անդ, 1945, 8⁰, էջ 152:

Տիրացեան Արտ., Մէկ ամիս Հայաստանի մէջ. Պոլսէջ, տպ. «Ալֆա» Վ. Պահարեան, 1945, 8⁰. էջ 207, Գին՝ 5000 լէշ.

Փոլառեան Կ., Արեւելքի տղաքը. վէպ: Նկարագրողուած Բարդէն Պոտոսեանէ: Փարիզ, տպ. Արաքս, 1946, 8⁰, էջ 214:

Բերքեպէնեան Գեղամ, Փարիզ պատմական մայրաքաղաքը: Փարիզ, տպ. Արաքս [1946⁰], 8⁰, էջ 188: Գինն՝ 100 Փր.: (K. Kérestedjian, 17 rue Véron, Paris, 18e)

Բէֆիիֆեան Տօքթոր Սեդրակ Հ., Ամենուս Բժիշկը: Իսթանպուլ, տպ. Յ. Աբրահամեան, 1946, 8⁰, էջ 2 + 477: Գին՝ 6 սոկի:

Բիրսեան Յ., Թորոս Տարօնեցի. կեանքը ու իր տաղերը: (Արտատպուած Տարօնի Արծիւ, Թ. 21—22էն): Նիւ Եորք, տպ. Եփրատ, 1943, 8⁰, էջ 47:

— Նիւթեր Հայ վաճառականութեան պատմութեան համար: Հում մետաքի վաճառականութիւնը եւ Հայերը:

Բիրսեան Յ., Գոհարներու պատմութիւնը Հայոց մօտ:

— Զուգայեցի խօսք Նազար եւ լրդերդաստանը:

Բոնրն Տոյլ Ս., Մակարայծը (Մագնիթացողի մը սարսափները): Թարգմանեց Լեւոն Մոզեան: Աթէնք, տպ. Նոր Օր, 1927, 8⁰, էջ 68: [Մատենաշար «Նոր Օր» Թ. 11]:

Բրիտանական վարդապետութիւն համառոտութեամբ Բրիտանական վարդապետութեան: Գահիրէ, Միթ. վարժարան, 1942, 12⁰, էջ 32:

Բօսնեան Հ. Թ., Թուրանութիւն. 2. տարի, Գահիրէ, տպ. Յ. Փափաղեան, 1939, 8⁰, էջ 136:

Օշական Յ., Ստեփաննոս Սիւնեցի: Բնաբանական միջին դարէն, վեց պատկեր: Փարիզ, տպ. Արաքս, 1938, 8⁰, էջ 128:

Օտեան Երուանդ, Պատերազմ եւ... խաղաղութիւն: (Ընտանեկան նամակներ) Փարիզ, տպ. Արաքս [1938⁰] 8⁰, էջ 40:

[Մատենաշար «Շանթ» Թ. 5]:

Օտեան Երուանդ, Օտեանի նամակները. Երգիծական վաւերագրերը: Ա. Շրջան, Երկրորդական Ա. Տէր Մինասեան: Իսթանպուլ, տպ. Մ. Տէր Սահակեան, 1946, 8⁰, էջ 176: Գինն՝ 2 սոկի, փայլուն թուղթով՝ 2.50 սոկի:

Օրացոյց 1947ի: (Պատի): Փարիզ, Մաթիկեան: [Հրատ. Փրանսասայ Ազդէնդ. Միութեան]:

— 1940. Պլովդիւ, տպ. Լոյս:

— 1944 (պատի): Պատրաստեց Միքայէլ Վ. Մոմճեան. Լիոն, տպ. Հ. Թարգման:

— Նոյն 1945ի:

Յրանսական պատմութեան: Թրգմ. Պալլաճեան Սահակ: Գահիրէ, տպ. Սահակ-Մեսրոպ, 1944, 12⁰, էջ 80, Գինն՝ 8 Ե. Գ.:

Abeghian Dr. Artashes, Das Armenische Volksepos. Sonderdruck aus den Mitteilungen der Ausland-Hochschule an der Universität Berlin. Jahrg. XLII (1939). Berlin, Reichsdruckerei, 1940, 8⁰, էջ 16.

— Armenien [Berlin?] 1940, Maschinenschrift DIN Format, Blatt 54, mit einer Landkarte Armeniens und der Nachbargebiete.

Amaduni Dr. P. Garabed, Monachismo, studio storico-canonico e fonti canoniche. Venezia, S. Lazzaro, 1940, 8⁰, մեծ, էջ XXXV + 247 [S. Congregazione per la Chiesa Orientale. Codificazione canonica orientale. Fonti, Serie II, fascicolo XII. Disciplina Armena II].

Araratian Dr. S., Einige Wahrheiten über den Kaukasus, Bukarest 1941, Maschinenschrift, DIN Format, Blatt 31, mit einer Landkarte von Transkaukasien.

Armenier und Armenien. Sofia 1941, 8⁰, էջ 87 + 4 պատկեր:

Avnatamian Prof. N. I., Kaukasien und die Armenier. Materialien zur Wirtschaft des Landes bis zum Beginn des 20. Jahrhunderts. [Berlin?] 1942, Maschinenschrift, DIN Format, Blatt 57.

Aykouni Vazkène, Arméniens, Peuple Tragique. Etude historique avec 2 cartes hors-texte. Beyrouth 1945, 8⁰, p. 104, գին 100 fr. B. P. 26, Beyrouth, Liban.

Azhderian Mihran H., Fruit under Leaves, Berkeley, Calif. 1946, 8⁰, p. 74.

Bezviconi Gheorghe, Armenii in Basarabia. Eparhia Nahicevaneana și Basarabeana, Manuc-Bei, Chişinău 1934, 8⁰, էջ 63: [Din Trecutul nostru, 1934, n. 3—4] Հայերը Բեսարաբիայի մէջ: Նախընտանեան եւ Բեսարաբեան Նահանգ: Մանուկ Պէյ:

— Manuc-Bei. Chişinău 1938, 8⁰, էջ 55 Արտատպ. [Din Trecutul nostru, 6, n. 54—55 (1938)]

Диноловъ Коста, Арменска поезия. Антология отъ най-виднитъ арменски поети. София 1942, 8⁰, էջ 100.

Eberl Bruno, Im Märchenland der Orientteppiche. Ein Zyklus von 15 Märchen nach alten Orientteppichen. Zweite erweiterte Auflage. Mit 16 farbigen Bildern nach Aquarellen von Rudolf Blum und 15 Teppichabbildungen, Wien, Mechitharisten-Buchdruckerei, 1946, 8⁰, էջ 143.

Essabalian Doz. Dr. P., Das armenische Volk im Wandel der Jahrhunderte. Wien. Mechitharisten-Buchdruckerei, 1939, 4⁰, s. 90.

— Der Ruf der Heimaterde. Mit acht farbigen Bildern nach den Originalgemälden des armenischen Malers Darwisch, Wien 1947, 8⁰, էջ 147 [Druck und Verlag der Mechitharisten-Kongregation].

Felvinczi Takács Zoltán, L'Art Arménien en Transylvanie. Europa I. 1943, Budapest, p. 21—26.

Frisk Hjalmar, Etyma armeniaca. Göteborg 1944, 8⁰, էջ 36. [Արտատպ. Göteborgs Högskolas Arsskrift L. 1944.]

Froundjian Dr. D., Deutsch-Armenische Beziehungen. Sonderabdruck aus den Mitteilungen der Deutschen Akademie in München „Deutsche Kultur im Leben der Völker“, 17. Jahrg., Berlin [1940?], 8⁰, էջ 101—113.

- Garitte Gérard, Documents pour l'étude du livre d'Agathange. Città del Vaticano, 1946, 8°, pp. XVIII + 447. [Studi e Testi, 127.]
- Ghedighian P. Hemaïagh, Canones Apostolici, quod apparatu critico dotavit et Latine interpretatus est — — — Venetia, tip. dei P. P. Mechitharisti, 1941, 4°, pp. XVI + 122. [S. Congregatione per la Chiesa Orientale, Codificatione Canonica Orientale. Fonti, Serie II, fasc. XXI, Collectio Canonum Ecclesiae Armenae I.]
- Gohlke Dr. Paul, Die Entstehung der aristotelischen Ethik, Politik, Rhetorik. Wien, Druck von A. Holzhausen, 1944, էջ 144, [Sitzungsberichte d. Akad. d. Wissensch. in Wien, 223. Bd., 2. Abh.]
- Gulesserian Papken Catholicos, The Armenian Church. Translated by Terenig Vartabed Poladian. New York, 1939, 8°, p. 63.
- Haas Otto, Über die phrygischen Sprachreste und ihr Verhältnis zum Armenischen. Sonderabdruck aus Handes Amsorya 1939, S. 225—235. Wien 1940, 8°, էջ 22.
- — — Das armenische Pluralzeichen -k' -ք Sonderabdruck aus Handes Amsorya 1940, էջ 96—106. Wien 1940, 8°, էջ 23—41.
- Hausherr Irénée S. J., Penthos, la doctrine de la componction dans l'Orient Chrétien. Roma, տպ. Unione Arti Grafiche 1944, 8° մեծ, էջ 209, [Orientalia Christiana Analecta, 132].
- Hofmann G., Die Einigung der armenischen Kirche mit der Katholischen Kirche auf dem Konzil von Florenz. Roma 1939, 8°, էջ 151—185. [Արամյ. Orientalia Christiana periodica Թերթէն, V. 1—2].
- Höfner Maria, Die Sammlung Eduard Glaser. Verzeichnis des Glaser-Nachlaßes, sonstiger südarabischer Materialbestände und einer Sammlung anderer semitischer Inschriften. Wien, Druck von A. Holzhausen, 1944, 8° մեծ, էջ 95, [Sitzungsberichte d. Akad. d. Wissensch. in Wien. 222. Bd., 5. Abh.]
- Hovhannesian Dr. Eghia, Hazai Örmények a nemzet szolgálatában. Függetlenség: A magyarországi örmény családok teljes névsora. Gödöllő 1940, 8°, էջ 146.
- Հայրենիքի Հայերը ազգին ծառայութեան մէջ, Յուելուած՝ Հունդարա-Հայերու ամբողջական անուանացանկը:
- Inglisian P. Dr. Vahan, Bibliographie des Jahres 1940, 8°, էջ 176—185. [Sonderabdruck aus Indogerman. Jahrbuch, Bd. XXVI. Berlin 1943, VI. Armenisch.]
- — — Die Wiener armenischen Mechitharisten. Արամյ. Mitteilungsblatt der Deutsch-Armenischen Gesellschaft, Berlin, Nr. 13—14 (1942) Թերթէն.
- — — Armenisches Klosterleben. Արամյ. Krüger-Tyciak, Morgenländisches Christentum, Paderborn 1940, էջ 261—274, Կրթէն.
- Капанцян Гр. К Происхождению армянского языка. Ереван 1946. 8°, էջ 43, Կրթն՝ 3 րութի: [Издательство Академии Наук Армянский ССР.]
- Kebabjian, Exposition. (Ալբոմ, 100 նկարներով). Paris [1946].
- Kerestedjian Bedros effendi (Bedros de Constantinople), Etude philologique et lexicographiques de 6000 mots et noms arméniens. et des données historiques et géographiques. Edité par K. Haig, M. K. A. S. Londres, 1945, 8°, p. 448. Գրն. Է 2.—
- Kevorkian B., Fröbel devant la pédagogie scientifique. Nicosia (Cypre). տպ. Կիւպէնկեան 1940, էջ 114, Կրն 2 Շրլիւն.
- Kherumian R., Introduction à l'anthropologie du Caucase. Les Arméniens. Préface du Dr. H.-V. Vallois. Avec 200 cartes et figures. Paris, 1943, 8°, p. 300. [Librairie orientaliste P. Geuthner, 12, Rue Vavin].
- — — Les Arméniens. Race — origines ethnoraciales. Avec 24 planches hors texte et de nombreuses figures. Paris 1941, 8°, pp. 127 + XXIV.
- Korbuly Domonkos, Az Örmény kérdés a Magyar köznévelményben. Budapest 1942, 8°, էջ 144.
- Հայկական հարցը ըստ հունդարական դատողութեան:
- Krimitell, Histoire arméno-européenne. Avec une carte et 4 gravures. Paris, impr. Araxes, 1943, 8°, p. 126.
- Liturgia della Messa armena nella Cappella Papale del 12 marzo 1946. Roma 1946, 8°, p. 47.
- Liturgie de la Messe arménienne à l'occasion de la Chapelle papale qui aura lieu en la Basilique de Saint-Pierre le 12 mars 1946 VIIe anniversaire du couronnement du Souverain Pontife Pie XII Pape glorieusement régnant. Rome 1946, 8°, p. 51.

